

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ФАРМАЦІЇ В КРАЇНАХ СВІТУ

Бойчук І.Д.

КВНЗ «Житомирський базовий фармацевтичний коледж ім. Г.С. Протасевича»

Процес реалізації національної моделі модернізації вищої освіти базується на засадах створення чіткої і гнучкої ступеневої системи освіти, яка була б здатна реагувати на зміни потреб особистості, суспільства і ринку праці. Зазначені процеси відбуваються і в системі фармацевтичної освіти.

Незважаючи на безумовні досягнення вищої освіти України в системі традиційного навчання у вищому закладі освіти, серед причин, пов'язаних із необхідністю змін у системі підготовки фармацевтичних кадрів слід відзначити: встановлення ринкових відносин на фармацевтичному ринку, інтенсивний обмін досвідом на світовому та європейському рівнях як у фармацевтичній галузі так і в системі підготовки кадрів, необхідність появи на ринку праці нових спеціальностей, посад, безперервне вдосконалення змісту освіти тощо. В Україні накопичено значний досвід підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, проте, «реформуючи систему освіти, неможливо залишити старі підходи до проектування новітніх освітніх систем» [1].

На сучасному етапі реформування фармацевтичної освіти в Україні та у країнах близького та дальнього зарубіжжя існує проблема створення транснаціональних стандартів підготовки фахівців фармацевтичної галузі, розробка й упровадження нових моделей ступеневої підготовки, визнання дипломів і кваліфікацій на міждержавних рівнях.

Аналіз наукових джерел у контексті зазначеної проблематики дає можливість констатувати, що дослідження та розкриття зasad безперервності освіти перебуває в центрі уваги таких дослідників як А. Алексюк, С. Вітвицька, Ж. Делор, Л. Кайдалова та ін. У статті аналізується досвід підготовки фармацевтичних кадрів у країнах Європи, США, Канади та колишнього СРСР.

Слід відзначити, що у 52 країнах Європейського регіону ВООЗ фармацевтичні кадри в Україні та країнах СНД представлені фармацевтами з неповною вищою освітою, випускниками коледжів та провізорами – випускниками університетів, тоді як у переважній більшості країн (крім Фінляндії) фахівці з повною вищою фармацевтичною освітою мають кваліфікацію «фармацевт» [2].

У більшості країн Європи запроваджено або запроваджується ступенева освіта, яка передбачає послідовне здобуття ступенів бакалавра, магістра, доктора наук. Двоступеневе поєднання «бакалавр-магістр» має значні переваги у порівняння з тривалим (5 років) та негнучким навчальним планом, за яким здобувається ступінь «магістра наук», який є традиційним у країнах переважно колишнього СРСР. Запровадження двоступеневості сприяє розвитку національної та інтернаціональної мобільності завдяки характеру навчальних програм, розвитку багатодисциплінарних магістерських програм, більш якісній взаємодії навчання з практикою.

Слід зауважити, що у більшості країн Європи підготовка фармацевтичних фахівців здійснюється у медичних навчальних закладах на фармацевтичних факультетах. Серед них провідними з підготовки фармацевтичних кадрів є: Франція – 24 фармацевтичні факультети, Велика Британія – 19, Німеччина – 16, Іспанія – 15, Бельгія – 10, Польща – 10 [3].

Підготовка фармацевтів у Франції має свої особливості. На фармацевтичному факультеті навчаються довше ніж на інших факультетах – 6-8 років, крім того ставлять більш жорсткі вимоги. Зокрема, на другий курс переводять тільки тих, хто склав достатньо складні екзамени та має достатню кількість високих балів та пройшов за конкурсом. Навчальний план по фармації на прикладі університету м. Нант складається з 3-х циклів, два перших тривають по 2 роки. Тривалість третього різна (від 2 до 5 років). Перший цикл присвячений вивчення фундаментальних дисциплін. Цикл передбачає конкурс після першого курсу для подальшого навчання. Другий цикл включає більш специфічні для фармації дисципліни, третій цикл орієнтует на роботу в аптеці

або аналітичній лабораторії, на підприємстві промислової фармації. Після успішного складання звіту за практику та одержання рекомендації керівника студента в кінці 4 курсу видається сертифікат, який можна прирівняти до нашого диплома бакалавра. До загальної кількості балів додається сертифікат про вивчення англійської мови.

Фармацевтична освіта у Великобританії здійснюється за моделлю «бакалавр» (Bachelor Degree) – «магістр» (Master Degree) – «доктор філософії» (Doctoral or PhD Degree). Ступінь бакалавра присуджується після 3-4 річного навчання за спеціалізованими програмами на денному відділенні коледжу або університету. Ступінь бакалавра присвоюється студентові після 3 років навчання. Четвертий рік навчання надає можливість одержання ступеня магістра та передбачає вивчення однієї з двох груп програм: одні орієнтовані на дослідницьку діяльність; другі – навчальні програми, орієнтовані на підвищення професійного рівня за певною спеціальністю [4].

Аналізуючи моделі професійної підготовки фахівців фармації у східній Європі, визначено, що провідними університетами з підготовки фармацевтів у Польщі є Варшавська медична академія (факультет фармації), Школа фармації медичного університету (м. Лодзь), фармацевтичний факультет медичного університету (м. Гданськ) та ін. Слід зазначити, що і у Польщі, Угорщині та Румунії підготовка магістрів фармації здійснюється в університетах терміном навчання 5 років без присвоєння проміжних ступенів.

Двоступенева підготовка фармацевтів за моделлю «бакалавр – магістр» функціонує в Болгарії та Чехії. Так, у Софійському медичному університеті готують бакалаврів упродовж 4 років та магістрів фармації (термін навчання 1 рік на базі бакалаврату).

У Сполучених Штатах Америки підготовку фахівців фармації здійснюють 90 фармацевтичних шкіл та коледжів. У країні існують два ступеня у фармацевтичній освіті: бакалавр фармацевтичних наук (Bachelor of Science in Pharmacy – BS) та доктор фармації (Doctor of Pharmacy). Підготовка бакалаврів здійснюється у коледжах, які є самостійними навчальними закладами або

входять до складу університетів та передбачають чотирирічний термін підготовки бакалавра. Перші два роки передбачають вивчення загальноосвітніх та фундаментальних дисциплін, останні два роки передбачають вивчення спеціальних дисциплін.

Особливістю навчальних планів американських навчальних закладів є можливість широкого комбінування дисциплін за вибором. Кожен фармацевтичний коледж розробляє свій навчальний план, який має бути акредитованим. Для одержання першого ступеня необхідно набрати певну кількість залікових аудиторних годин (кредитів), а також мати середній бал не нижче певного рівня. Для одержання ступеня магістра фармацевтичних наук необхідно набрати 20 кредитів та написати 24 дослідницькі роботи [5].

У світовому рейтингу вищої освіти Канада займає друге місце після США. У Канаді функціонують два типи вищих навчальних закладів: університет – навчальний заклад, що присвоює наукові ступені та коледж – вважається структурною складовою університету і передбачає продовження навчання випускників в університеті. Навчання в коледжі закінчується видачею сертифікату або диплому бакалавра. Підготовка фармацевтичних кадрів у Канаді також є дворівневою – «бакалавр-магістр». Для одержання ступеня бакалавра необхідно 3-4 роки навчання в залежності від провінції. Ступінь бакалавра з відзнакою вважається основною умовою для подальшого здобуття ступеня магістра фармацевтичних наук. Термін навчання за магістерською програмою передбачає 1-2 роки, залежно від провінції.

Аналізуючи підготовку фармацевтичних кадрів у країнах колишнього СРСР, слід зауважити, що найсуттєвішого реформування зазнала фармацевтична освіта Казахстану. Як зазначає Т. Аристанова, на відміну від медичної освіти у фармацевтичній освіті стало можливим уведення ступенів «бакалавр» та «магістр». Із 2003 року кваліфікація фахівця з вищою освітою відповідно до рекомендацій Болонської декларації замінена «провізор» на «фармацевт», а для фахівця з середньою освітою – «фармацевт» на «асистент

фармацевта». Термін навчання бакалаврів – 4 роки, магістрів – 2 роки після отримання диплома бакалавра фармації [6].

Аналіз підготовки фахівців фармацевтичного профілю в країнах близького та дальнього зарубіжжя дозволив дійти **висновку**, що у країнах, де підготовка здійснюється за традиціями англійської фармацевтичної школи (Велика Британія, США, Канада, Франція) функціонують дворівневі (двоциклові) моделі підготовки фахівців для практичної фармації, що дає можливість одержати базову вищу освіту за рівнем бакалавра та обрати ту програму магістерської підготовки, яка є найбільш цікавою для майбутнього фахівця. Серед країн Східної Європи та пострадянського простору найсуттєвіших реформ зазнала фармацевтична освіта у Болгарії, Чехії та Казахстані.

У процесі реформування фармацевтичної освіти в Україні вже функціонує модель підготовки фахівців «бакалавр-магістр», причому підготовку бакалаврів успішно здійснюють базові коледжі, які є розробниками галузевого стандарту підготовки бакалавра (КВНЗ «Житомирський базовий фармацевтичний коледж ім. Г.С. Протасевича» та Коледж Національного фармацевтичного університету), відповідають ліцензійним умовам підготовки фахівців зазначеного рівня та входять до складу навчально-науково-виробничих комплексів з провідними університетами країни, що дає можливість студентам продовжити навчання за магістерськими програмами. Але на сучасному етапі поки не створено узгодженого стандарту ступеневої підготовки за зазначеною моделлю, існує необхідність приведення кваліфікацій фахівців до міжнародних стандартів, як це здійснено в Казахстані.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Лігоцький А. О. Теорія і практика розвитку освітніх систем / А. О. Лігоцький // Сучасна вища школа : психолого-педагогічний аспект : [монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : АПН ; Ін-т пед. і псих. проф. освіти, 2000. – С. 12–41.

2.Пальцев М.А. Высшая медицинская школа России и Болонский процесс (фармацевтическое образование) / М.А. Пальцев, Г.М. Перфильев, И.П. Денисов, Б.М. Чекнєв. – М. : Изд.дом «Русский врач», 2005. – Вып. 6. – 256 с.

3.Кайдалова Л.Г. Професійна підготовка майбутніх фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах: монографія / Л.Г. Кайдалова. – Х. : НФаУ, 2010. – 364 с.

4.Фармацевтическое образование в мире: учеб.-метод. пособ./В.П. Черных, В.М. Толочко, А.В. Зайченко и др..– Х. :Изд-во: НФаУ, 2004.–92 с.

5.International pharmacy // Official journal of FIP. The Hague, the Netherlands. - 2001. Vol. 12. № 5. – 32 p.

6.<http://www.pharmnews.kz./283/ct2/html> – Підготовка фармацевтів в Казахстане